

PAWEŁ CZAPLIŃSKI
Akademia Pomorska, Słupsk

Zmiany struktury przestrzennej przemysłu w subregionie słupskim

Przechodzenie do gospodarki rynkowej wymusiło na przedsiębiorstwach rewizję dotychczasowego systemu myślenia, bowiem w epoce gospodarki centralnie sterowanej, gdy samodzielność przedsiębiorstw była znacznie ograniczona, państwo gwarantowało im byt ekonomiczny. Nowe warunki gry rynkowej nie tylko uwolniły zakłady od realizowania planu centralnego, ale także dały możliwość zarządzania strategicznego, którego istotą jest szybkość działania, zaś jednym z głównych zadań odpowiadanie na zmiany w otoczeniu (Sieńko 1992).

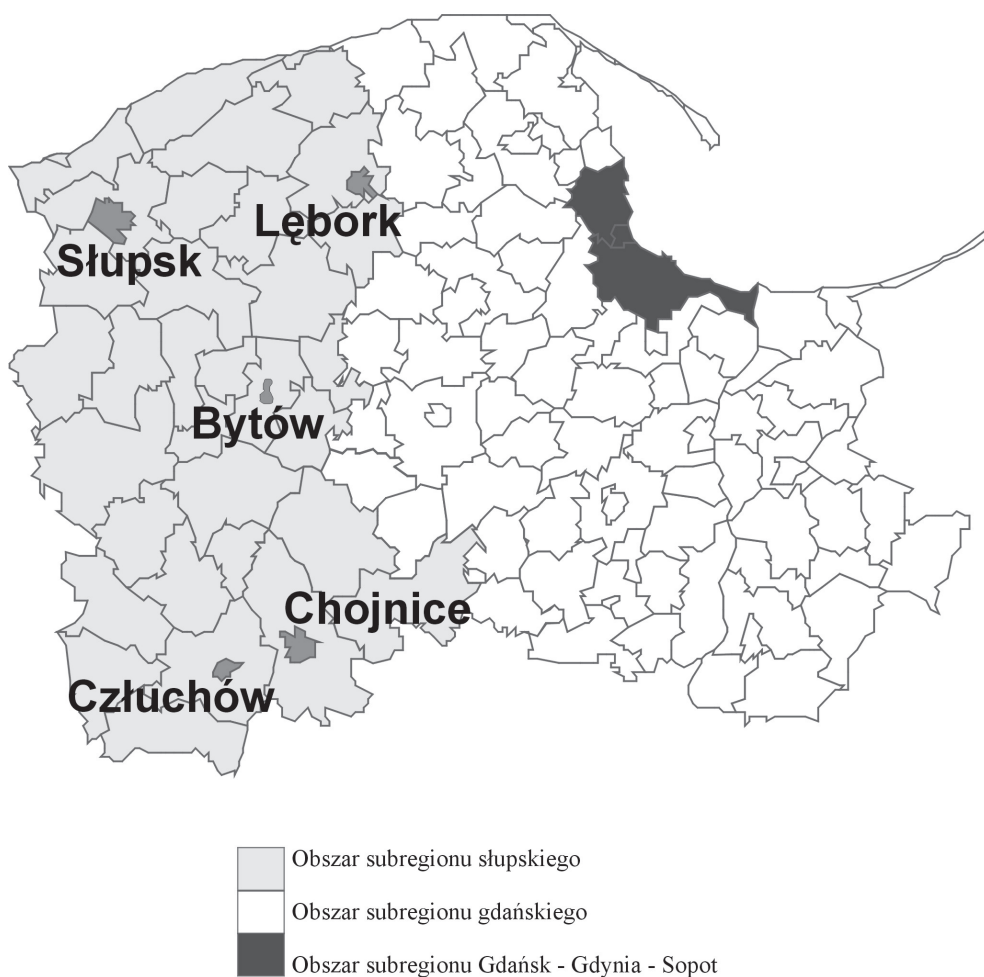
Według wielu autorów, to zmienność otoczenia jest podstawowym warunkiem rozwoju przedsiębiorstwa, gdyż wymusza na przedsiębiorcy wprowadzanie zmian. Dodać należy, że współczesne przedsiębiorstwo przemysłowe funkcjonuje nie tylko w otoczeniu bardzo dynamicznym, ale również niejednorodnym, gdzie każdy z jego elementów składowych poddawany jest innym stymulantom i ograniczeniom.

Reakcją przedsiębiorstwa na zmiany otoczenia powinny więc być permanentne procesy przystosowawcze. Procesy, które można określić za T. Strykiewiczem (1999) jako adaptacja do zmian środowiska zewnętrznego i zachowań innych aktorów gry ekonomicznej. Warto przy tym dodać, że jednym z atrybutów adaptacji – poza podmiotem, celem i mechanizmem oraz czasem – jest przestrzeń (Krumme 1969, Walker 1975). Można zatem założyć, że przyjęte strategie adaptacji i ich skutki mają swój wymiar przestrzenny. Wynika z tego, że obraz struktury przestrzennej jest wynikiem dotychczasowych adaptacji przestrzennych jednostek, w tym jednostek przemysłowych.

W świetle powyższych założeń postawiono pytanie, jaki jest wpływ transformacji na układy przestrzenne przemysłu (sektora przemysłowego) na obszarze subregionu słupskiego. Mianem subregionu słupskiego nazwano jednostkę terytorialną utworzoną do celów statystycznych, grupującą jednostki szczebla powiatowego (NTS 3) określoną liczbą 28 według rozporządzenia RM z dnia 13 VIII 2000 r. (ryc. 1).

Zakres czasowy podjętych badań obejmuje lata 1995–2003, co determinuje nie tylko dostępną sprawozdawczość, ale również fakt, iż do 1994 r. na obszarze dzisiejszego subregionu istniało zjawisko dużych fluktuacji podmiotów gospodarczych, co w bardzo istotny sposób zaburzało uzyskiwany obraz struktury przestrzennej. Analizę statystyczną oparto na danych z Banku Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego¹.

¹ Podstawą rozważań jest liczba pracujących w sektorze przemysłowym. Za sektor przemysłowy przyjęto działalność produkcyjną zawartą w sekcjach PKD: Górnictwo i kopalnictwo; Przetwórstwo przemysłowe; Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę; Budownictwo.

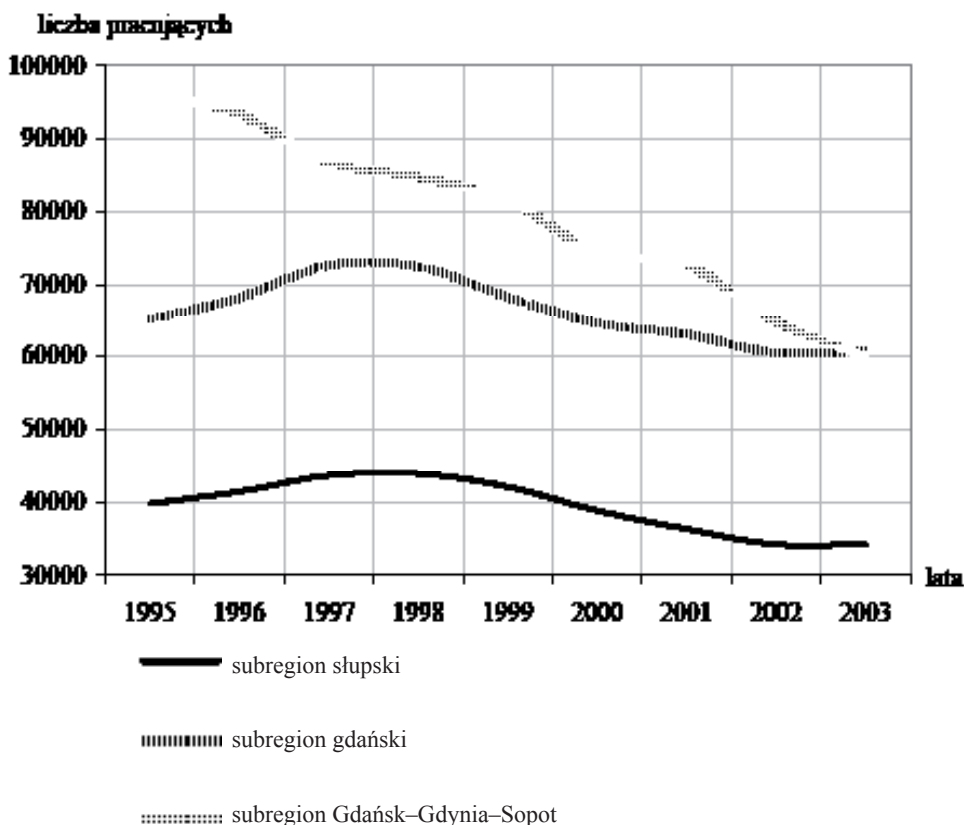

Ryc. 1. Subregion słupski na tle województwa pomorskiego

Źródło: Opracowanie własne

Jak wynika z analizy sektora przemysłowego wyrażonego liczbą pracujących w latach 1995–2002, mimo różnej skali subregion słupski wykazuje wyraźne podobieństwo do subregionu gdańskiego. W obu tych jednostkach przestrzennych widoczne są dwa znacząco różne podokresy (ryc. 2). W pierwszym z nich, przypadającym na lata 1995–1998, następowały dalsze fazy zapoczątkowanego w 1993 r. II etapu transformacji przemysłu sprowadzającego się do wzrostu zatrudnienia i produkcji przede wszystkim w sektorze prywatnym. Etap ten, określany jako etap przełamywania recesji, kończy się zasadniczo w 1998 r., kiedy to na skutek m.in. przyjmowania nowych strategii rozwoju (często strategii kosztowych) zaczął się proces wygaszania produkcji i ograniczania zatrudnienia. Tak więc w latach 1999–2002 obserwuje się wyraźny, systematyczny spadek liczby pracujących w sektorze przemysłowym. Za jedną z bezpośrednich przyczyn takiego stanu rzeczy należy uznać załamanie się

oficjalnego i przygranicznego eksportu do krajów WNP oraz restrykcyjną politykę gospodarczą rządu i NBP. Nie bez znaczenia pozostawała także ogólna sytuacja makroekonomiczna kraju (Bukowski 2005), a także – zwłaszcza w strukturach powiązań organizacyjno-decyzyjnych – zainicjowana 1 stycznia 1999 r. reforma administracyjna kraju. Warto zaznaczyć, że w roku 2003 zaobserwowano wyhamowanie wcześniejszych tendencji. Można zatem założyć, iż jest to pierwszy rok kolejnego podokresu.

Ryc. 2. Liczba pracujących w sektorze przemysłowym w województwie pomorskim według subregionów w latach 1995–2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Regionalnych GUS

Jak już wspomniano, subregion słupski wykazuje pewne podobieństwo do subregionu gdańskiego w zmianach liczby pracujących sektora przemysłowego (w liczbach bezwzględnych). Nieco odmiennie wypada jednak udział pracujących w sektorze przemysłowym w zatrudnieniu ogółem wyrażonym liczbą pracujących. Dla subregionu słupskiego w całym badanym okresie ów udział wykazuje tendencję wzrostową. Nie oznacza to jednak wzrostu znaczenia przemysłu w subregionie, gdyż jest to wzrost pozorny. Wynika on bowiem z wolniejszego niż w pozostałych subregionach województwa pomorskiego tempa wzrostu sektora usługowego, a także wolniejszego tempa procesów przekształceń w przemyśle. W efekcie następuje wolniejszy spadek udziału zatrudnienia przemysłowego w ogóle zatrudnienia.

Poddając liczbę pracujących w sektorze przemysłowym subregionu słupeckiego analizie przestrzennej należy zauważyć, że decydujące znaczenie dla stopnia koncentracji sektora przemysłowego, wyrażonego liczbą pracujących, ma nadal ich liczba w miastach. Obserwowany wyraźny trend spadkowy, który od 1999 r. przyjmuje bardzo gwałtowny charakter, nie spowodował jak dotąd odwrócenia proporcji między liczbą pracujących w miastach i na obszarach wiejskich, aczkolwiek doszło do jej zmniejszenia. W 2003 r. miasta subregionu łącznie skupiały 67,5% pracujących sektora przemysłowego (ryc. 3). W szczególności dotyczy to Słupska i Chojnic, które mimo spadków w całym badanym okresie wykazywały wyraźną koncentrację potencjału produkcyjnego przemysłu. Natomiast istotnej zmianie uległy pozycje pozostałych miast, np. Lęborka, w którym kilka dużych przedsiębiorstw poddano procedurze likwidacji², a skutki strategii rozpadu nie przyniosły spodziewanych efektów. Inna sytuacja nastąpiła w Bytowie, gdzie na skutek wielu inicjatyw władz lokalnych oraz inicjatyw oddolnych nie tylko uratowano funkcjonujące dotąd zakłady (Czapliński 2003), ale także uruchomiono szereg małych i średnich jednostek produkcyjnych, często opartych na kapitale zagranicznym³. Spośród miast podregionu na uwagę zasługuje także miasto Czarne, które w 2003 r. jako jedyne znalazło się w I kwintyli koncentracji – charakterystycznym głównie dla obszarów wiejskich, co sugeruje niską istotność przemysłowej działalności gospodarczej w strukturze zatrudnienia. Wynika to nie tylko z bardzo małej atrakcyjności inwestycyjnej miasta Czarne, związanej z jej peryferyjnym położeniem komunikacyjnym i administracyjnym. Duży wpływ na taką sytuację ma także słaba aktywność gospodarcza społeczności lokalnej, jak również spadek liczby zatrudnionych, i to nie tylko w nielicznych zakładach sektora prywatnego (firmy branży drzewnej „Namtra” i „Paldrew”), ale przede wszystkim w największym pod względem zatrudnienia Gospodarstwie Pomocniczym Zakładu Karnego (Czapliński 2002, 2004).

Na znaczeniu zyskały natomiast strefy podmiejskie Słupska (gminy Słupsk i Kobylnica)⁴ i Człuchowa (gmina Człuchów)⁵, gdzie nastąpiła bardzo intensywna działalność inwestycyj-

² Do najważniejszych zlikwidowanych zakładów należą: Przedsiębiorstwo Mechanizacji Produkcji Zwierzęcej „Meprozet”, Lęborskie Zakłady Roszarnicze „WłóknoLen”, Zakłady Wytwórcze Aparatury Wysokiego Napięcia „Zwar”, oddziały terenowe Północnych Zakładów Przemysłu Skórzanego „Alka” z siedzibą w Słupsku oraz Słupeckich Fabryk Mebli.

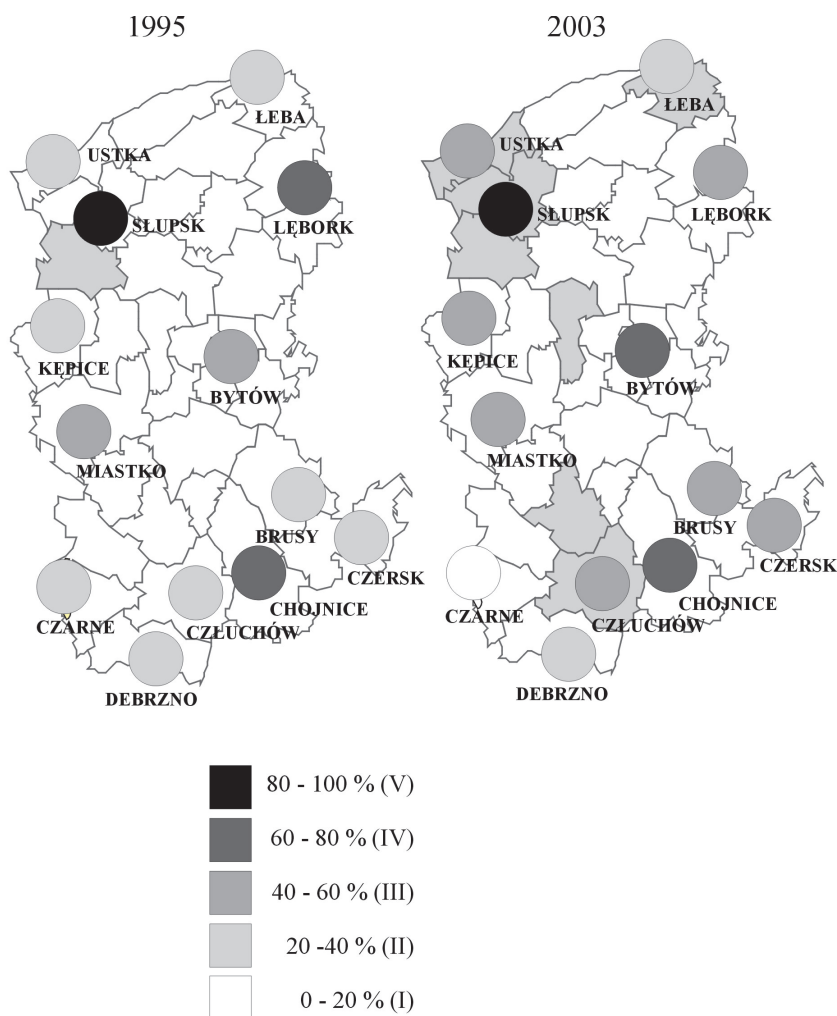
³ Najważniejsze przedsiębiorstwa przemysłowe w Bytowie to: PPHU „Drutex” (producent stolarki PCV i wyrobów z drutu), „Bagra” (producent maszyn i części do maszyn rolniczych), Polmor sp. z o.o. (producent metalowych mebli biurowych, wózków i pojemników aluminiowych, konstrukcji metalowych itp.), „Wireland” S.A. (producent konstrukcji z drutu do kuchni i łazienek, biur, sklepów, ogrodów), Fabryka Mebli „Incop”, PPHU MJ&BP (producent sprzętu chłodniczego marki „ARGOS”).

⁴ Najważniejsze inwestycje przemysłowe gminy Kobylnica oraz gminy Słupsk to m.in.: Zakłady Części Samochodowych „PLASMET” – Widzino, Przedsiębiorstwo Wyrobów Metalowych „SEEMANN” – Kobylnica, Fabryka Mebli Tapicerowanych „FLAIR POLAND” – Kobylnica, LACPOL – Kobylnica, Zakład Obuwia „MAN – FASHION” – Łosino, Zakład Obuwia „PRESKO” – Kobylnica, Zakład Przerobu Metali KRAT-MET – Kobylnica, Przedsiębiorstwo Robót Drogowych i Inżynieryjnych „KRĘŻEL” – Kobylnica, Zakład Przerobu Kruszywa „KRUSZBET” – Kończewo, Przedsiębiorstwo Robót Drogowych „FURGES” – Kobylnica, Starosielski – Fabryka Przekładni Kątowych – Bierkowo, Przetwórstwo Ryb Produkcyjne „MORS” – Bydłino, Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowo-Produkcyjne „PIRS” s.c. w Bydlinie, „RAIFFPOL” spółka z o.o. – Głobino Słupeckie Zakłady Wyrobów Gumowych „GUMA POMORSKA” – Głobino, „Rab-Pol” sp. z o.o. – Siemianice, Słupecka Fabryka Obuwia „NORD” – Strzelinko, „ILOGISTICS-Żuralski” – Włynkówko, Przetwórstwo Rybne „ŁOSOS” Sp. z o.o. – Włynkówko.

⁵ Najważniejsze inwestycje przemysłowe gminy Człuchów to: „DESPRO-PROMET” w Głędowie, Zakład Przemysłu Drzewnego „POLTAREX” w Polnicy, DSG Canusa Polska S.A. – Zagórki, PKT – Zagórki, CANPOL – Sieroczyn.

na typu brownfield i greenfield⁶. Tym samym obszary podmiejskie, dotąd o wyraźnie rolniczym charakterze, zaczęły przejmować funkcje technoprodukcyjne. Według J. Grzeszczaka (1998) dzieje się tak dlatego, gdyż

obszary wiejskie występują jako specyficzne miejsca lokalizacji, z obecnością czynników, które decydują o korzyściach komparatywnych tych obszarów, korzyściach wyrażonych w kategoriach wyrażonych w kategoriach ludzkiego i fizycznego, czyli wzrostu inwestycji, produkcji i zatrudnienia oraz konkurencyjności przedsiębiorstw.

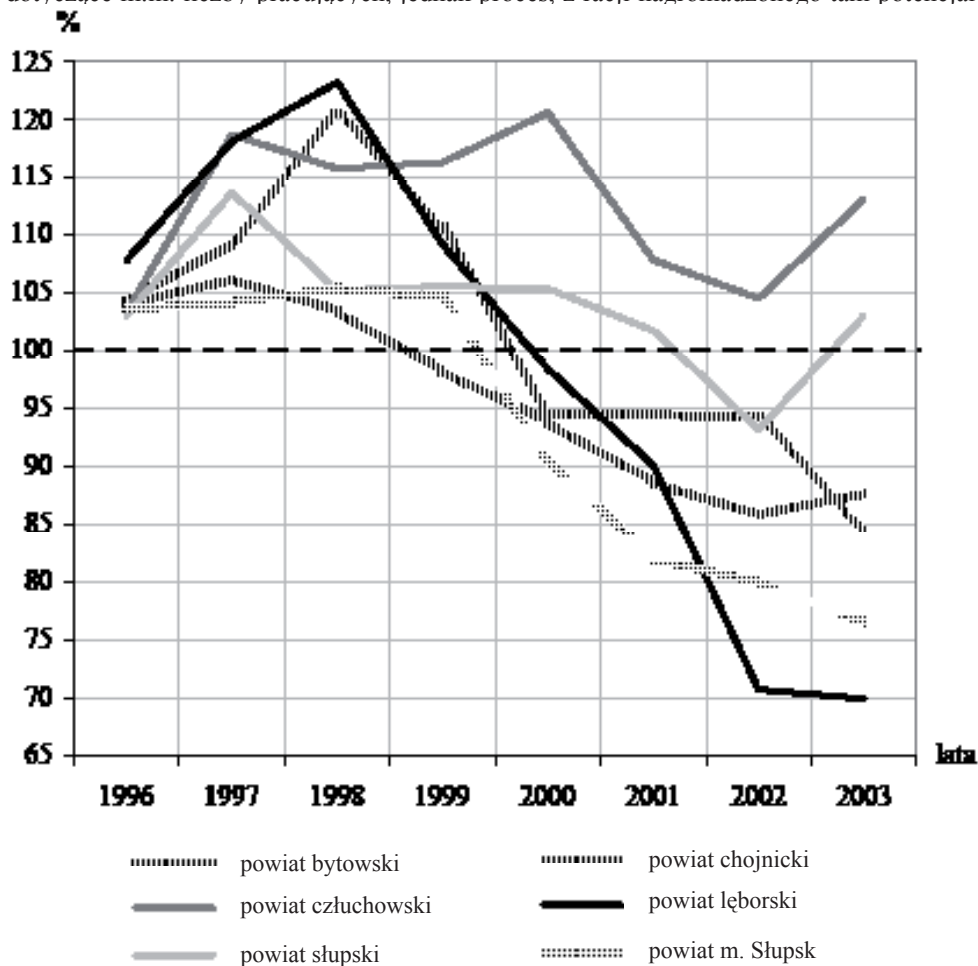

Ryc. 3. Kwintyle koncentracji pracujących w sektorze przemysłowym w subregionie słupskim w 1995 r. oraz 2003 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

⁶ Jak podaje B. Domański (2001): „Wśród ekonomistów spotyka się użycie terminu brownfield w odniesieniu do inwestycji w istniejące zakłady”. Mianem greenfield określa się nowe fabryki, zlokalizowane na terenach rolniczych lub leśnych.

Jak już wspomniano, na podstawie zmian liczby pracujących w sektorze przemysłowym subregionu słupskiego można wyróżnić dwa podokresy. Nie są one jednak tak widoczne na poziomie powiatów. Wydaje się raczej, że każdy z nich cechowała inna dynamika zjawiska. Można zatem przyjąć, że procesy zachodzące w przemyśle subregionu na poziomie powiatowym również spowodowały wyraźne zróżnicowanie jego struktury przestrzennej (ryc. 4). Poddając szczegółowej analizie poszczególne powiaty zaobserwowano, że największe spadki, zwłaszcza po 1998 r., zanotowały powiaty łębski i słupski grodzki. Warto zaznaczyć, że do 1989 r. stanowiły one dwie największe koncentracje potencjału przemysłowego w dawnym województwie słupskim. W okresie 1989–1994 nastąpiły w nich bardzo istotne zmiany dotyczące m.in. liczby pracujących, jednak proces, z racji nagromadzonego tam potencjału

1995 = 100

Ryc. 4. Dynamika liczby pracujących w sektorze przemysłowym według powiatów subregionu słupskiego w latach 1996–2003

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Banku Danych Regionalnych GUS

i stosunkowo wolnego tempa zmian, był kontynuowany do 2002 r. Drugą grupę stanowią powiaty, które mimo początkowej tendencji spadkowej, w latach 2000–2001, przełamały recesję i znalazły się w wyraźnym trendzie wzrostowym. Dotyczy to powiatu słupskiego ziemskiego, człuchowskiego oraz chojnickiego. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać zapewne w fakcie, iż zgromadzony tam potencjał był wyraźnie mniejszy, co nie pozostawiało bez znaczenia podczas procesów komercjalizacji i prywatyzacji przedsiębiorstw. Istotne były również czynniki miękkie, a zwłaszcza klimat społeczny czy mentalność ludności⁷.

Niejasna jest natomiast sytuacja powiatu bytowskiego, którego obserwowana liczba pracujących w sektorze przemysłowym po 1998 r. przyjmuje trend spadkowy, co wiąże się z procesami restrukturyzacyjnymi przedsiębiorstw. Spadek liczby pracujących odbywa się jednak skokowo i po względnej stabilizacji w latach 2000–2002, gdzie nie nastąpiły żadne istotne zmiany w funkcjonowaniu przemysłu, w 2003 r. odnotowano gwałtowny ubytek. Ubytek ten związany jest z faktem ogłoszenia przez jedno z największych przedsiębiorstw, Argos-Produkt S.A., upadłości. Warto przy tym dodać, że w małych miastach (a takim jest Bytów) istnienie kilku zakładów (czasem tylko jednego) determinuje lokalny rynek pracy (Czapliński 2005). Tak więc zwolnienie około 400 osób spowodowało nie tylko istotne zmiany w strukturach lokalnego przemysłu, ale także przyczyniło się do zaburzeń społeczno-ekonomicznych całej jednostki osadniczej.

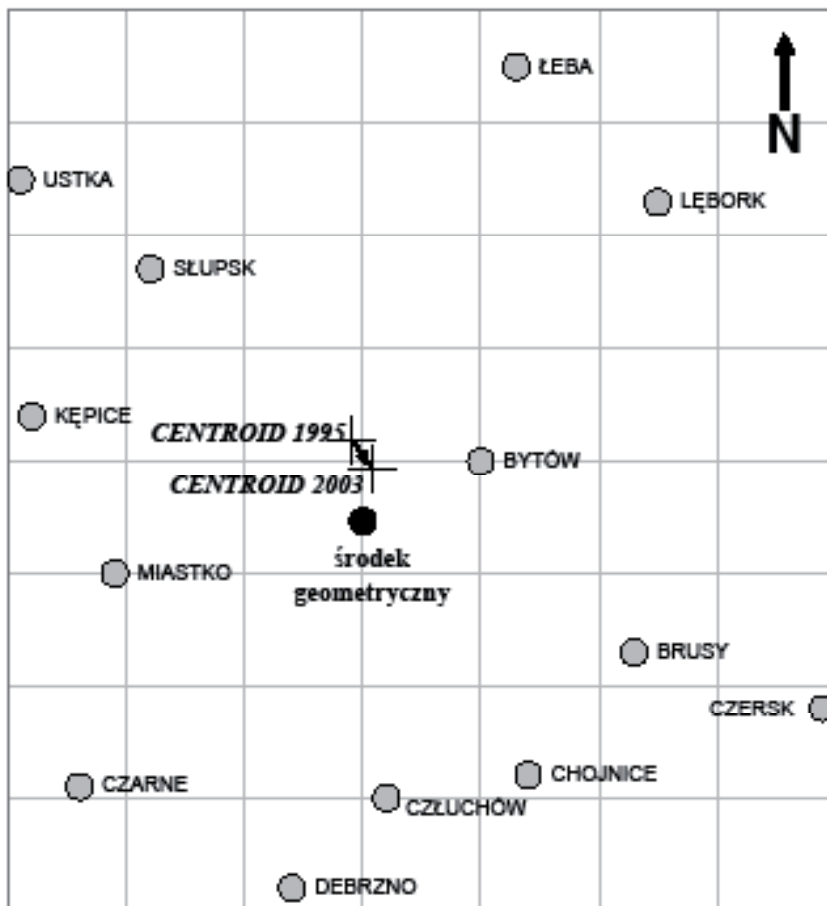
Z powyższych rozważań wynika, iż w okresie 1995–2003 nastąpiły istotne zmiany w strukturze przestrzennej przemysłu. Jaki jednak miały kierunek przestrzenny? W odpowiedzi na to pytanie posłużono się miarami centrograficznymi opartymi na wzorze Weisberga (Ratajski 1973, Runge 1992, Jażdżewska 2003).

Jak wynika z przeprowadzonego badania, środek geometryczny dla miast subregionu słupskiego znajduje się w powiecie bytowskim, 26,5 km na południowy zachód od Bytowa (ryc. 5). Wyznaczony centroid – obliczony na podstawie liczby pracujących w sektorze przemysłowym w roku 1995 – znajduje się około 16 km na północ od geometrycznego środka, co wynika z ciągle znacznego potencjału przemysłowego zgromadzonego w północnej części regionu. W szczególności dotyczy to miast takich, jak Słupsk, Lębork i Ustka. Wyliczony centroid dla 2003 roku wykazuje przesunięcie przestrzenne. Zmiana ta nie jest duża, wynosi 7 km, niemniej obrazuje ona zachodzące procesy transformacji przemysłu. Wektor skierowany jest na południowy wschód, bliżej geometrycznego środka. Wydaje się więc, że dochodzi do pewnego wyrównywania potencjałów między północną i południową częścią subregionu. Procesy restrukturyzacji struktur przemysłowych w miastach północy wytraciły gwałtowność przemian, zwłaszcza w odniesieniu do zatrudnienia. Rozwój sektora prywatnego MSP w miastach, ale także na obszarach wiejskich oraz nieliczne większe inwestycje zagraniczne nie rekompensują ilościowo stanu osobowego pracujących w sektorze przemysłowym. Jednocześnie od 1998 r. następuje ożywienie inwestycyjne w południowej części podregionu, poprzez tworzenie terenów inwestycyjnych wchodzących w skład Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Zagórkach koło Człuchowa, Parku Przemysłowego Kiełpin oraz Inkubatora Przedsiębiorczości w Debrznie. Ponadto została przygotowana oferta inwestycyjna określana jako Zielony Park Przemysłowy w Cierznie (gmina Debrzno), włączony do Słupskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Wydaje się więc, że społeczności lokalne wy-

⁷ B. Grabow, D. Henckel i D. Hollbach-Gromig (1995) wyróżnili ponad 80 czynników lokalizacji, dzieląc je na twarde (ekonomiczne) oraz miękkie (pozaekonomiczne) o naturze psychologicznej i socjologicznej.

kazują bardziej zdecydowane działania organizacyjne w celu przyciągnięcia inwestorów⁸. To z kolei umożliwia dostęp do środków z Funduszu Pracy, uzyskanie niezależnej oceny inwestorów, otrzymanie argumentów ostatniego rzędu w negocjacjach z inwestorami czy też promocję gminy (także powiatu).

Ryc. 5. Centrum geograficzne pracujących w sektorze przemysłowym w subregionie słupskim w 1995 i 2003

Źródło: Opracowanie własne

W świetle powyższych ustaleń za interesujące uznano również określenie stopnia podobieństwa grupy jednostek przestrzennych (miast i gmin subregionu) według kryterium wielkości zatrudnienia, rozumianego jako liczba pracujących w sektorze przemysłowym. Na podstawie analizy elementarnego połączenia Mc Quitty'ego⁹ wyróżniono siedem grup

⁸ Uwieńczeniem kilku lat aktywnych działań proinwestycyjnych gminy Człuchów było uzyskanie w 2005 r. w konkursie ogólnopolskim certyfikatu: Gmina Fair Play.

⁹ Algorytm postępowania metody Mc Quitty'ego (1957) obejmuje: zdefiniowanie macierzy danych, standaryzację zmiennych, wybór miary podobieństwa, obliczenie elementów macierzy współczynników korelacji między

jednostek, w obrębie których zmiany liczby pracujących w okresie 1995–2003 są bardzo podobne (ryc. 6). Można zatem zakładać, że procesy zachodzące w określanych jednostkach mogą mieć bardzo zbliżony charakter.

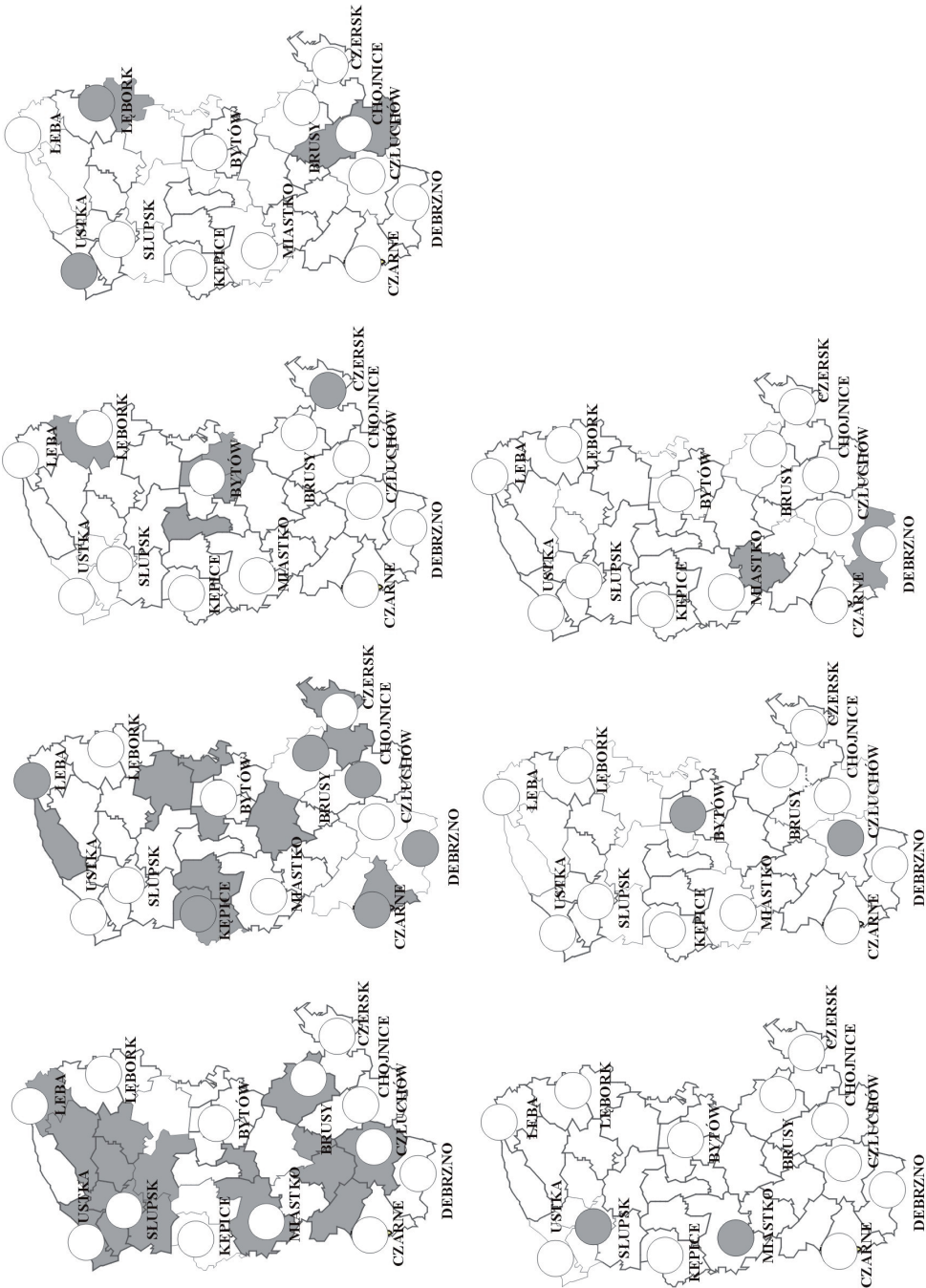
Poddając szczegółowej charakterystyce każdą z grup można wyciągnąć następujące wnioski:

- Grupę A charakteryzuje duża ilość jednostek przestrzennych (33,3% ogółu) oraz fakt, że wszystkie one to gminy wiejskie z obszaru całego subregionu. Ich wspólne cechy dotyczące zachowań sektora przemysłowego to: rosnąca atrakcyjność inwestycyjna, wzrost liczby jednostek produkcyjnych – zwłaszcza MSP oraz pozyskiwanie kapitału zagranicznego. Przemysł w tych jednostkach wykazuje tendencję rozwojową.
- Grupa B posiada charakter mieszany (wiejsko-miejski), bowiem składa się z 9 gmin wiejskich oraz 6 miast, stanowiąc 1/3 ogółu jednostek. Grupę tę można określić jako obszary, gdzie przemysł, mimo nagromadzonego wcześniej potencjału, uległ częściowej lub całkowitej likwidacji. W niektórych przypadkach na bazie pozostałego majątku udało się jednak uruchomić działalność gospodarczą, w tym także produkcyjną.
- Grupa C to zbiór o charakterze wiejsko-miejskim, skupiający zaledwie 5 jednostek (w tym jedno miasto). Grupa ta wykazuje dużą korelację z grupą A. W okresie 2002–2003 zaobserwowane wcześniej procesy inwestycyjne w przemyśle uległy stagnacji.
- Również grupa D posiada miejsko-wiejski charakter. Grupa ta z kolei przypomina zachowania grupy B, lecz zachodzące w niej procesy są znacznie głębsze i ostre. Dotyczy to przede wszystkim Lęborka i Ustki. Wiązą się także (zwłaszcza w odniesieniu do miast) z dużo większą skalą np. zwolnień grupowych czy też likwidacją zakładów.
- Grupa E to zasadniczo dwa miasta: Słupsk i Miastko. Pozycja przemysłu w tych jednostkach jest bardzo skomplikowana. Po pierwsze, są to miasta, w których do 1989 r. funkcja produkcyjna była wiodącą. Po drugie, procesy transformacji przemysłu w obu tych miastach zachodziły bardzo wolno z powodu skomplikowanych uwarunkowań administracyjnych, powiązań organizacyjnych oraz postaw osób aktywnie uczestniczących w owych procesach (Czapliński 2002).
- Grupa F ma także miejski charakter. Składa się ona z dwóch miast: Bytowa i Człuchowa. Są to jednak, w przeciwieństwie do poprzedniej grupy, miasta bardzo aktywne na polu rozwoju przemysłu. Miasta, w których przyjęto strategię ofensywną, charakteryzującą się tymi elementami, które Z. Zioło (1997) określa jako cechy nowej przestrzeni przemysłowej. Są to m.in.: otwartość na otoczenie, efektywność, innowacyjność, a nade wszystko konkurencyjność działalności produkcyjnej.
- Ostatnią z wydzielonych grup (G) stanowią dwie gminy wiejskie. Ich specyfika polega na tym, że obszary te nie miały dotąd rozwiniętej funkcji produkcyjnej. Niemniej to właśnie w tych gminach widoczny jest zarówno szeroki pakiet inwestycyjny (nastawiony nie tylko na przemysł tradycyjny oparty na lokalnej bazie surowcowej), jak i pierwsze inwestycje przemysłowe.

Reasumując należy podkreślić, że wydzielone grupy posiadają bardzo różnorodny stan ilościowy i jakościowy, a ilość grup świadczy o bardzo złożonych procesach charakteryzujących zjawiska przemysłowe. Wydaje się więc, że podział jednostek na takie, w których

---

jednostkami przestrzennymi, znalezienie największych dodatnich wielkości współczynników korelacji dla każdego wiersza i sprawdzenie, które z nich są symetryczne, identyfikację rdzeni grup, dołączenie elementów pozostałych wg kryterium kolejnego największego dodatniego współczynnika korelacji, analizę uzyskanych grup.

Ryc. 6. Grupy jednostek przestrzennych według podobieństwa zmian liczby pracujących w sektorze przemysłowym w okresie 1995–2003 na podstawie elementarnego połączenia L.L. Mc Quitty’ego

Źródło: Opracowanie własne

liczba pracujących w sektorze przemysłowym wzrasta i takie, w których liczba pracujących maleje jest zbyt daleko idącym uproszczeniem.

Dokonując całościowej oceny zachodzących procesów można stwierdzić, że w okresie 1995–2003 nastąpiło wyraźne osłabienie roli miast jako ważnych miejsc skupiających przemysłowy potencjał produkcyjny. Nadal jednak to w miastach koncentruje się większość potencjału kadrowego przemysłu. Gminy leżące w strefach podmiejskich, ale również na obszarach leżących w znacznej odległości od miast (gmina Kołczygłowy), czasem peryferyjnych względem granic subregionu (gmina Wiczo), przejmują jednak funkcje produkcyjne, stając się z roku na rok coraz ważniejszymi miejscami tego typu działalności. Istotny jest także fakt pewnego podziału subregionu pod względem przepływów liczby pracujących w sektorze przemysłowym na część północną i południową. Podział ten wynika z faktu, iż północna część subregionu nie stanowi już wyraźnej koncentracji pracujących. Znacznemu pobudzeniu uległa natomiast południowa część subregionu.

Struktura przestrzenna przemysłu subregionu słupeckiego jest bardzo zróżnicowana, a zachodzące zmiany w układach przestrzennych świadczą o tym, że procesy adaptacji są procesami ciągłymi.

Literatura

- Bukowski M. (red.), 2005, *Zatrudnienie w Polsce w 2005*, Ministerstwo Gospodarki i Pracy, Warszawa
- Czapliński P., 2002, *Polityka regionalna a rozwój przemysłu w regionie słupeckim*, [w:] Z. Ziolo (red.), *Problemy transformacji struktur przemysłowych*, Warszawa–Kraków–Rzeszów
- Czapliński P., 2003, *Ścieżki prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych w regionie słupeckim*, „Słupeckie Prace Geograficzne” nr 1, Słupek
- Czapliński P., 2004, *Czynniki podjęcia działalności produkcyjnej w podregionie słupeckim*, [w:] Z. Michalczyk (red.), *Badania geograficzne w poznawaniu środowiska*, Lublin
- Domański B., 2001, *Kapitał zagraniczny w przemyśle Polski*, Kraków
- Grzeszczak J., 1998, *Przesunięcie „miasto – wieś” w przemyśle krajów Unii Europejskiej*, „Zeszyty IGiPZ PAN”, nr 55, Warszawa
- Jażdżewska I., 2003, *Statystyka dla geografów*, Łódź
- Krumme G., 1969, *Notes on locational adjustment patterns in industrial geography*, „Geogr. Annaler”, 51 B
- Mc Quitty L.L., 1957, *Elementary Linkage Analysis for Isolating Orthogonal and Oblique Types and Typal Relevancies*, [in:] *Educational and Psychological Measurement*, Vol. 17
- Ratajski L., 1973, *Metodyka kartografii społeczno-gospodarczej*, Warszawa
- Runge J., 1992, *Wybrane zagadnienia analizy przestrzennej w badaniach geograficznych*, Katowice
- Sieńko B., 1992, *Marketing jako koncepcja zarządzania*, [w:] T. Bal (red.), *Przedsiębiorstwo w gospodarce rynkowej*, Rzeszów
- Strykiewicz T., 1999, *Adaptacja przestrzenna przemysłu w Polsce w warunkach transformacji*, Poznań
- Walker D.F., 1975, *A behavioural approach to industrial location*, [in:] L. Collins, D.F. Walker (ed.), *Locational dynamics of manufacturing activity*, London
- Ziolo Z., 1997, *Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej*, [w:] Z. Ziolo (red.), *Problemy transformacji struktur przemysłowych w procesie przechodzenia do gospodarki rynkowej*, Warszawa–Kraków

Transformations of the industrial spatial structure in the Slupsk subregion

The purpose of this article is the answer to the following question: what is the influence of the transformations on the spatial relations of industry in the area of the Slupsk subregion.

Making an overall estimation of the past processes, one can state that in the period of 1995–2003 a distinctive change took place. There has been a significant diminution of the cities' role as the converging points of most of industrial production potential. Of course, it is still in the cities that most of industry's staff potential is located. However, the communes situated in the suburban areas, but also those located in a considerable distance from the cities (The Kolczyglowy commune), or sometimes peripheral in relation to the subregion's boundaries (The Wicko commune) tend to take over production functions, every year becoming more and more important among places of this type of activities.

An essential fact is that of subregion's division according to the flow of the number of those employed in the industrial sector to the northern and southern sections. The division is the consequence of the fact that subregion's northern section no longer significantly assembles the working power. On the other hand, a considerable growth in that area has taken place in the subregion's southern parts.

Industrial spatial structure of the Slupsk's subregion is therefore significantly varied, and the transformations taking place in the spatial relations prove that the adaptation processes are constant ones.